

ספרי' — אוצר החסידים — ליובאוויטש

קובץ
שלשלת האור
היכל
תשיעי
שער
שלישי

לקוטי שיחות

בתרגום חפשי ללשון הקודש

על פרשיות השבוע, חגים ומועדים

•

מכבוד קדושת

אדמו"ר מנתם מענדל

זצוקלה"ה נבג"מ זי"ע

שניאורסאהן

מליובאוויטש

•

וישלה

(חלק טו — שיחה ד)

יוצא לאור על ידי מערכת

„אוצר החסידים“

ברוקלין, נ.י.

770 איסטערן פארקוויי

שנת חמשת אלפים שבע מאות שמונים ושלוש לבריאה

שנת הקהל

מאה ועשרים שנה להולדת כ"ק אדמו"ר זי"ע

LIKKUTEI SICHOT
TARGUM L'LOSHON HAKODESH

Copyright © 2022

by

KEHOT PUBLICATION SOCIETY
770 Eastern Parkway / Brooklyn, New York 11213
(718) 774-4000 / FAX (718) 774-2718
editor@kehot.com / www.kehot.org

All rights reserved. No part of this publication may be reproduced, stored in a retrieval system, or transmitted in any form or by any means, electronic, mechanical, photocopying, recording, or otherwise, without prior permission from the copyright holder.

The Kehot logo is a registered trademark of Merkos L'Inyonei Chinuch.

For dedications of the weekly Sichos, please contact us at: dedications@kehot.com

וישלח ז

בר־שכל גם לפני הגיעו לגיל י"ג שנה, אעפ"כ, כיון שחסרה אצלו שלמות הדעת וההרגש – היינו, שעדיין לא בא לידי הכרה והרגשה הן ביוקר ומעלת קיום המצוות והן בחסרון בהעדר קיומן

[ודוגמא לזה⁹ גם מ"מילי דעלמא", שאפילו בשעה שקטן (קודם י"ג שנה) מבין היטב את המעלה דממון וגדולה, אעפ"כ, "אמיתת הענין של ממון וגדולה רחוק ממנו" – עודנו רחוק מהכרה והרגש אמיתיים בדברים אלו כגדול. וכן הוא גם בהיפך, ב"שפלות ודלות", שאף שמבין החסרון שבהם, אין זה כבגדול אשר, "מרגיש היטב חסרון השפלות והדלות כו"י]

לכן אינו אחראי על מעשיו והנהגתו, ואי אפשר להטיל עליו את חיוב המצוות.

ב. רבותינו נשיאינו אמרו¹⁰ כמה וכמה פעמים בעת חגיגת בר־מצוה מאמר הפותח בפסוק¹¹, "נעשה אדם"¹². ומזה מובן, שהענין דבר־מצוה שייך גם למדריגת, "אדם", שהיא מדריגה

290

א. על הפסוק¹, ויקחו שני בני יעקב שמעון ולוי אחי דינה איש חרבו גו"ו אמרו חז"ל שבאותה שעה היו בני שלש עשרה שנה². וזה מקור הדין³ "בן שלש עשרה למצוות"⁴: כיון שבגיל י"ג נקראו איש⁵, המורה על גדלות⁶ [כדכתיב⁷, "מי שמך לאיש גו"ו", וחזקת והיית לאיש"⁸] – והיינו שבגיל י"ג מגיע האדם למעלת גדול (בשכל וכן) בדעה⁹ – לכן מתחייב אז בכל המצוות.

ואף⁸ שתתכן מציאות שיהי' האדם

- (1) פרשתנו לד, כה.
- (2) ב"ר פ"פ, יוד. מדרש לקח טוב ושכל טוב כאן (ע"פ החשבון – ובאופן שונה זמ"ז). בהנסמן בהערה הבאה.
- (3) רש"י נזיר (כט, ב) ד"ה ור' יוסי. רש"י ורע"ב אבות פ"ה מכ"א (לגירסת אדה"ז בסידורו – מכ"ב). מחזור ויטרי שם. – וידועה הקושיא (שו"ת מהרי"ל סנ"א): מגלן דפחות מ"ג לא הוי איש, ועוד דדורות הראשונות ילדו בח'. – וראה לקמן הערה 22.
- (4) אבות שם. רמב"ם הל' שביתת עשור פ"ב הי"א. ובכ"מ (ראה אנציקלופדי' תלמודית ע' גדול ע' קלח, וש"נ).
- (5) בלשון הרמב"ם הל' אישות פ"ב ה"י: נקרא גדול ונקרא איש.
- (5*) ברש"י ורע"ב לאבות שם: דכתיב איש או אשה אשר יעשו . . ואינו קרוי איש עד שהוא בן י"ג כו' – וא"כ זה שדוקא, "איש" מחוייב במצות הוא לימוד מקרא. אבל אין הכרח כלל לומר שהוא גזירת הכתוב בלי טעם.
- (6) שמות ב, יד (וכפרש"י ורבינו בחיי שם – והוא דלא כמ"ש בשמור"ר שם). מ"א ב, ב. וראה ספר השרשים להרד"ק ע' איש.
- (7) ראה אנציקלופדי' תלמודית ע' הנ"ל בתחילתו, וש"נ.
- (8) ראה בכ"ז קונטרס התפלה פ"ה ע' 15

ואילך. סה"מ עת"ר ע' קטו. המשך תער"ב ח"ג ע' ארכז.

(9) קונטרס התפלה שם ע' 16. סה"מ עת"ר שם. המשך תער"ב שם.

(10) לדוגמא – נעשה אדם תר"ם.

(11) בראשית א, כו.

(12) סיפר כ"ק מו"ח אדמו"ר, אשר נהגו (אצל

הנשיאים) להתחיל מאמרי הבר־מצוה בתיבות נעשה אדם (וכשניתן המאמר להעתיק השמיטו לפעמים את ההתחלה).

בזה היא (דאף שענינו של בר-מצוה הוא שנעשה „איש“, כנ"ל, מכל מקום) בקיום המצוות בהכרח להזקק גם להשפעה של דרגת „אדם“.

ד. והמקור לזה (שדרגת „איש“ אינה מספקת) הוא מן הפסוק „ויקחו ג' איש חרבו“ גופא. דלכאורה קשה: החידוש שנוסף לבן י"ג שנה, שמחמתו נעשה מחוייב במצוות, הרי הוא (לא במדות, אלא) בשכל ודעת (השייך למדות) – מה שנעשה בר-דעת הראוי להבין, וממילא לקבל על עצמו העול והאחריות דתורה ומצוות –

וא"כ, כיצד ניתן ללמוד דבר זה מן הפסוק „ויקחו ג' איש חרבו ג' ויהרגו כל זכר“, שתוכנו – פעולה („ויקחו ג' ויהרגו ג'“) הבאה מתוקף המדות*¹⁷?

ומשמע מזה, שתוכן הכתוב „ויקחו ג' ויהרגו ג'“ כולל בתוכו מעלה שאינה מוכרחת בדרגת „איש“, אלא שעל ידה נעשית הדרגא בשלימותה – ולכן אפשר לדייק מפסוק זה [לא רק שכן י"ג למצוות, לפי שנעשה „איש“ סתם, אלא גם] שדרגת „איש“ סתם אינה מספקת, ומן ההכרח להזקק למעלה זו המרומזת בתיבות „ויקחו ג'“,

ועפ"ז מובן גם מפני מה אמרו רבותינו נשיאינו בהגגת בר מצוה מאמר ד"ה „נעשה אדם“ – דהגם שהענין הכללי דבן י"ג למצוות הוא מפני שנעשה אז איש ובר דעת כנ"ל, מכל מקום, אין די בזה לבד, ובהכרח להזקק להשפעה דאופן העבודה של

נעלית יותר מ(תואר) „איש“¹³ – וכמבואר בכמה מקומות¹⁴ בנוגע לארבעת השמות שנקרא בהם האדם (אדם, איש, גבר, אנוש), שהנעלה מבין כל השמות הוא שם „אדם“, המורה על שלימותו.

ואינו מובן: כיון שלענין חיוב המצוות דבן י"ג די במדריגת „איש“ – מהו הטעם לקישור ענין בר-מצוה (גם) עם מדריגת „אדם“?

ג. החילוק בין „איש“ ו„אדם“ הוא: תואר „איש“ מתייחס לדרגת השכל השייך אל המדות (הרגש הלב)¹⁵ [ובזה גופא יש כמה וכמה מדריגות, ושלימות דרגא זו היא כשנעשה בן עשרים¹⁶], והתואר „אדם“ מורה על מעלת השכל שלמעלה משייכות אל המדות¹⁷.

ולפי זה יוקשה יותר [הקישור הנ"ל ד„נעשה אדם“ עם בר-מצוה]: איך אפשר לקשר המעלה ד„אדם“ עם מי שאך זה מלאו לו י"ג שנים?

ועל כרחך צריך לומר, שהכוונה

13 להעיר שמצינו אצל רבותינו נשיאינו שאמרו מאמר ד"ה וחזקת והיית לאיש ביום חינוך תפלין – י"א אייר תרנ"ג (לקו"ד ח"א קז, ב) ב' דחנוכה תרצ"ו.

ולהעיר מסה"מ תיש"א (ע' 246. חנוך לנער ע' 10) – בנוגע לכ"ק אדמו"ר מהורש"ב נ"ע: דאמאָלס איז ער געוואָרן אַ איש. ווען ער איז געוואָרן בעל מצוה האָט אים הוד כ"ק אדמו"ר מוהר"ש געבענטשט ער זאָל זיין אַ אדם.

14 ראה זח"ג מה, א. לקו"ת שה"ש כה, א. ד"ה ואיש כי ימרט תרכ"ט. קונטרס תורת החסידות פ"ו. ועוד (ראה ספר הערכים-חב"ד ע' אדם ס"ח ט).

15 פירוש המילות (לאדהאמ"צ) פ"ב. וראה בארוכה לקו"ש ח"ד ע' 1117 ואילך.

16 פירוש המלות שם.

17 ראה בארוכה לקו"ש שם (והערה 24 שם).

*17 ראה פרשתנו לד, ז: ויחר להם מאד.

פרש"י ויחי (מט, ו) ד"ה כי באפם.

אחד ואחד²² לפי שכלו ודעתו מצד תכונתו הטבעית²³.

ו. ב' הדעות הנ"ל בעבודת האדם – הם ב' אופנים בסדר הראוי להתחלת העבודה של איש ישראל בקיום התורה ומצוות:

לדעה הא' הרי זה אופן של עבודה על פי טעם ודעת – והיינו, זכיון שחיובו לקיים מצוות תלוי בטבע שלימות השכל והדעת, דבשעה²³ שיש לו הכרה והרגשה בענין המצוות, מוטל עליו עול מצוות – מובן שראשית העבודה היא באופן של טעם ודעת;

אבל לפי הדעה הב', מה שכן י"ג שנה חייב לקבל עליו עול מצוות הוא הלכה למשה מסיני, לפי שכן הוא ציווי הקב"ה – ונמצא שתחילת דרכו בגשתו אל קיום המצוות היא בהתאם לסדר העבודה דקבלת עול²⁴.

ז. והנה, גם לדעה הא', שמהפסוק „ויקחו גו' איש חרבו גו'“ למדים שהתחלת העבודה (בן י"ג למצוות) היא על פי טעם ודעת – אעפ"כ, מזה גופא שהילפותא היא מהפסוק „ויקחו גו' איש חרבו גו'“ (פעולה דמסירות נפש), מוכח²⁵, שגם לפי דעה זו ענין קיום

„(נעשה) אדם“, שהוא בדומה לעבודה „ויקחו גו'“, כדלקמן.

ה. והביאור בזה:

בנוגע למקור הדין דבן י"ג למצוות מצינו ב' דעות: א) כנ"ל, שהדבר נלמד מהכתוב דידן. ב) שזהו א' מהשיעורים שהם הלכה למשה מסיני¹⁸.

והחילוק בין ב' הלימודים: לפי הדעה הא' הרי זה מצד שינוי הטבע, שכן הוא הטבע (אצל רוב בני אדם) שבהגיע האדם לגיל י"ג נעשה גדול בשכל ודעה; ואילו לפי הדעה הב' הרי זה דין וגדר בהלכה (מהשיעורים שהם הלכה למשה מסיני), ולא מצד (שינוי) הטבע¹⁹.

והנפקא מינה להלכה – מתי מתחייבים בני נח בקיום המצוות שעליהם²⁰:

לפי הדעה הא', שהטעם דבן י"ג למצוות הוא מצד טבע בני אדם, הנה גם בני נח מתחייבים במצוות שלהם בגיל י"ג;

משא"כ לפי הדעה הב', שהכלל דבן י"ג למצוות הוא הלכה למשה מסיני, מובן שאצל בני נח, שלהם „לא ניתנו השיעורין“²¹, הגדלות תלוי' בכל

22 להעיר מתוד"ה בידוע (סנהדרין סט, א) ד„בדורות הראשונים שהיו ממהרים להביא שערות הי' זמן גדלות מקודם הרבה“.

23 כ"כ בשו"ת חת"ס יו"ד סשי"ז (בשיטת הרמב"ם – שם ושם פ"י ה"ב).

23* ואע"פ שאפשר יוצא מן הכלל שגם אז לא תהי' דעתו בשלימות – הרי התורה על הרוב דבר. וראה מו"נ ח"ג פל"ד.

24 וכמחז"ל (יבמות עו, ב) דאם הלכה נקבל אע"פ – ש(ב,אם לדין) יש תשובה.

25 ראה לקו"ש ח"ה ע' 421. לקו"ש ח"ה ע' 70 ואילך.
21 רמב"ם הל' מלכים פ"ט ה"י.

18 שו"ת הרא"ש ריש כלל טז. שו"ת מהרי"ל סנ"א. פ"י הב' ברש"י אבות שם.

19 ואולי יש להסביר טעם שיטה זו, כי ס"ל דסימנים (ושנים) „עושים“ גדלות (ולא דהוי רא"י על גדלות) – עיין צפע"נ לרמב"ם הל' אישות פ"ב ה"ט.

20 ראה ג"כ לקו"ש ח"ה ע' 421. לקו"ש ח"ה ע' 70 ואילך.

21 רמב"ם הל' מלכים פ"ט ה"י.

יחדור את כל מציאות האדם, ולכן מוכרח גם שכלו לתפוס ולהרגיש שתורה ומצוות הן חיים וטוב.

ט. על פי כל הנ"ל יובן הקשר בין ענין בר-מצוה ובין „נעשה אדם“:

בביאור תואר „אדם“ מצינו ב' ענינים: (א) תכלית השלימות דבחי' שכל, כנ"ל סעיף ג'; (ב) אדם אותיות מאד²⁹ – בחינת בלי גבול שלמעלה משכל³⁰. [ובחינה זו באדם לידי ביטוי בהיותו מדבר, לפי שכח הדיבור שלו בא מהבלי גבול שנפשו שלמעלה ממעלת השכל³¹].

293 ומאחר שב' הענינים מרומזים בתואר אחד – „אדם“, צריך לומר שישנה שייכות ביניהם.

והענין בעבודה יש לומר: גם כשהאדם מגיע לתכלית השלימות בשכל, בחינת השכל ד„אדם“ שלמעלה מהשכל ד„איש“ – מוכרח הוא להזקק למסירת נפש שלמעלה מהשכל³²;

וכן הוא גם לאידך גיסא: גם כשמאיר באדם כח המסירת-נפש שלמעלה מהשכל, אל לו להסתפק בזה, אלא עליו להשתדל שהמסירת-נפש תחדור גם בכוחותיו הפנימיים (כנ"ל סעיף ח') שהתחלתם וראשיתם היא כח השכל.

וזהו א' הרמזים באמירת המאמר „נעשה אדם“ לרגל בר מצוה –

המצוות קשור עם העבודה דמסירת נפש, שלמעלה מן השכל.

ואין בזה סתירה למבואר לעיל שלפי דעה זו הרי זו עבודה שע"פ שכל ודעת – דהגם שעצם העבודה צריך להיות מתוך הכרה והשגה בתורה ומצוות, מכל מקום, יסוד העבודה הוא קבלת עול דוקא (שלמעלה מטעם ודעת), מפני שרק כאשר היסוד הוא קבלת עול, יכולה העבודה דקיום המצוות מתוך השגה להיות כדבעי²⁶.

ח. מההוכחות על זה: באזהרות הכלליות על קיום תורה ומצוות כתיב²⁷ „ראה נתתי לפניך היום את החיים ואת הטוב גו' ובחרת בחיים“. ולכאורה, כיון שהאדם „ראה“ כבר בעיני שכלו שדרך התורה והמצוות היא „חיים וטוב“, לשם מה יש צורך עוד לצוותו שיבחר בחיים?

אלא הביאור בזה: אם בחרת האדם בתורה ומצוות תהי' מיוסדת רק על הבנת וידיעת שכלו שהן חיים וטוב – הרי בכך עדיין אינו עובד הוי', משום שענינה של עבודת השם הוא כעבודת העבד לאדונו²⁸: כל מה שהעבד עושה הוא מצד העול שאדונו הטיל עליו. ולכן בחרת באדם בתורה ומצוות צריכה להיות מצד ציווי הקב"ה „ובחרת בחיים“.

אלא שתחילה מקדים הכתוב „ראה נתתי גו'“ – וגם בציווי „ובחרת“ מדגיש הכתוב „ובחרת בחיים“ – כי רצון ה' הוא שענין התורה ומצוות

(29) ב"ר פ"ח, ה ובפרש"י לבר"ר שם. תו"א מו, ד. לקו"ת שה"ש כט, ב. המשך וככה תרל"ז פכ"ב. (30) לקו"ת שם. ועוד.

(31) וככה תרל"ז שם.

(32) הענין בשכל – השכל עצמו מכריח שיש למעלה מן השכל. וראה המשך תער"ב ח"א פ"ק. ועוד.

(26) ראה לקו"ש ח"ב ע' 428. ח"ד ע' 1211

ואילך. ועוד.

(27) נצבים ל, טו"ט.

(28) ראה תניא פמ"א.

להורות, שגם כשבא אדם לידי מעלת השכל והדעת (השייכים למדות), שאז נקרא „איש“, אין זה מספיק, ועדיין עליו להזקק לעבודה ד„איש חרבו

גו“, עבודת המסירת־נפש שלמעלה מהשכל³³, הקשורה עם בחי' „אדם“ אותיות מאת.

(משיחת תמוז תשי״א בחגיגת בר מצוה)

(ס״א וס״ט), שגם הענין דמסנ״פ (מאד אותיות אדם) שלמעלה מהשכל שצ״ל בכו״ג נכלל בזה שנעשה איש ובר דינה.

33) עפ״י המבואר בסה״מ עת״ר (ע' קכב ואילך) ועוד, בענין הדעת, שנמשך בה מבחי הרצון ופנימיות הרצון – יומתק הנ״ל בפנים

